

С. Корнющенко,

аспірант кафедри адміністративного,
господарського права та фінансово-економічної безпеки
Сумського державного університету

ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ГАРАНТІЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ПРОКУРОРІВ НА СТАДІЇ ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Дослідженню питань юридичної відповідальності прокурорів в Україні присвячені наукові роботи С.К. Костенко, Б.В. Лавренко, О.П. Ігнатенко, О.І. Панченко, С.В. Циганок, Б.В. Семененко, А.В. Шевченко, Г.С. Іванова, Р.Л. Сопільник, В.Л. Костюк, І.О. Мельниченко та інших.

Високо оцінюючи внесок зазначених авторів щодо питань різних сфер юридичної відповідальності прокурорів, слід зазначити, що на сьогодні виникає безліч невирішених питань, пов'язаних із нормативною регламентацією дотримання принципу незалежності прокурорів на стадії розгляду скарг відповідними органами та безпосередньому притягненні прокурорів до дисциплінарної, адміністративної, кримінальної та цивільно-правової відповідальності, що обумовлює **актуальність** даного питання та необхідність більш ретельного дослідження. Окрім цього, в даній роботі наводиться комплексне дослідження гарантій незалежності прокурорів при притягненні до різних видів юридичної відповідальності.

Метою даної роботи є розробка нових та удосконалення нині діючих процесуальних гарантій реалізації принципу незалежності прокурорів при розгляді скарг на дії, рішення прокурорів під час кримінального провадження та в побуті, прийнятті рішень відповідними органами та посадовими особами, виявленні та

розв'язанні юридичних проблем, що виникають на певних етапах притягнення прокурорів до юридичної відповідальності та рекомендацій по удосконаленню правового механізму забезпечення стандартів незалежності на цій стадії.

Виклад основного матеріалу.

Переходячи до суті досліджуваного питання, слід наголосити на тому, що принципи законності, справедливості, об'єктивності та своєчасності прийняття рішень та проведення процесуальних дій завжди вимагалися суспільством, саме тому питання запровадження юридичної відповідальності до службових осіб-порушників процесуальних обов'язків, прав, свобод людини і громадянина має чимале значення. Запровадження європейської моделі розбудови прокуратури, покладає на державу обов'язок дотримання гарантій незалежності прокурорської діяльності, а також прозорості юридичної відповідальності за порушення присяги прокурора та службових обов'язків. Разом з тим, інститут юридичної відповідальності прокурорів, враховуючи його специфічний статус, суб'єктний склад, може використовуватися не лише задля досягнення цілей відповідальності та відновлення порушених прав учасників, а й як важіль впливу на конкретних прокурорів, переслідуючи корупційні або інші цілі, тим самим спонукаючи їх на прийняття певний процесуальних рішень та вчи-

нення дій. За допомогою завуальованих під законні способів притягнення до юридичної відповідальності також можуть досягатися політичні цілі, чи навпаки спроби забезпечення певного імунітету від притягнення до кримінальної відповідальності окремих політичних діячів чи представників тіньового сектору. Саме тому, питання прозорості, об'єктивності та безсторонності під час вчинення юридично значущих дій на всіх стадіях притягнення прокурорів до юридичної відповідальності становить підвищений суспільний інтерес, з урахуванням того, що дане питання постає гарантією незалежності прокурорів, що корелюється з законними правами та інтересами учасників кримінального провадження.

Проведене дослідження діяльності Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів говорить нам про широке використання даного інституту юридичної відповідальності задля здійснення певного тиску на процесуальних прокурорів. Так, за даними обліку за 2021 (з 03 листопада 2021 року) – 2023 роки, загалом зареєстровано 2119 дисциплінарних скарг про вчинення прокурором дисциплінарного проступку. При цьому, за суб'єктами подання таких скарг виокремлено відповідну статистику: фізичні та юридичні особи – 51%; керівники органів чи підрозділів органів прокуратури – 21%; Генеральна інспекція Офісу Генерального прокурора – 5%; адвокати – 19%; судді – 4%.

В результаті вирішення питання про відкриття дисциплінарного провадження, членами Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів прийнято рішення про відкриття провадження лише у 25% випадках, тоді як у 75% – відмовлено у відкритті провадження [1], що свідчить про значний процент безпідставних дисциплінарних скарг на прокурорів, які можуть також слугувати знаряддями впливу та порушення незалежності.

В попередньому дослідженні роботи Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів за 2021–2022 роки до Відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо прокурорів (попередня назва КДКП) надійшло 612 дисциплінарних скарг, за результатами розгляду яких у 369 випадках було прийнято рішення про відмову у відкритті провадження (тобто у 60% випадків) [2]. З наведених статистичних даних бачимо, що з моменту відновлення роботи КДКП після завершення реформування органів прокуратури щороку кількість дисциплінарних скарг відносно прокурорів лише зростає, відповідно зростають і ризики незаконного впливу на прокурорів та порушення їх незалежності, що обумовлює актуальність даного питання та необхідність ретельного виваженого запровадження законодавчих запобіжників з метою унеможливлення будь-якого стороннього тиску.

Питання щодо обмеження абстрактності формування дисциплінарних проступків, які стосуються поведінки прокурорів і дотримання ними етичних норм та розширення переліку доступних дисциплінарних стягнень із метою підвищення їхньої пропорційності та ефективності неодноразово ставилися перед Урядом України з боку GRECO, проте станом на дату формування останнього звіту (22 Листопада 2024 року) GRECO дійшла висновку, що рекомендація залишається невиконаною, оскільки Україною щороку надаються формальні відповіді про створення Робочої групи з питань удосконалення дисциплінарної процедури стосовно прокурорів та діяльності органів прокурорського самоврядування, про підготовку законопроекту «Про внесення змін до Закону «Про прокуратуру», який буде містити посилання на норми Кодексу професійної етики та поведінки прокурора, який має на меті виключити норми щодо дій, які порочать звання прокурора і можуть викликати сумнів

у його об'єктивності, неупередженості та незалежності, а також у чесності органів прокуратури, розширити перелік дисциплінарних стягнень, включивши до нього такі види, як попередження та суворогана догана [3].

Аналогічним чином були проігноровані Урядом України рекомендації GRECO щодо необхідності внесення зміни до положень щодо формування складу Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів для забезпечення того, щоб більшість місць займали прокурори, обрані своїми колегами [4]. Проте, у відповіді на зазначену рекомендацію наводиться відповідь про те, що Офісом Генерального прокурора підготовлено законопроект «Про внесення змін до Закону «Про прокуратуру», яким передбачається збільшити кількість прокурорів, які призначаються всеукраїнською конференцією прокурорів, з п'яти до шести. Тим часом 28 серпня 2024 року всеукраїнська конференція прокурорів призначила п'ятьох членів Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів, а 24 вересня 2024 року з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ призначив двох членів до цього органу.

Вказані обставини ґрунтовно відображають недостатній рівень реформування сфери дисциплінарної відповідальності прокурорів, переводячи її в площину демократичних прозорих відносин, втрачаючи безпосередній контроль та можливість впливу на прокурорів з використанням методів дисциплінарної відповідальності для досягнення «необхідного» результату.

На думку Б.Лавренко, питання притягнення працівників органів прокуратури до дисциплінарної відповідальності вимагають глибокого та всебічного дослідження особливо в наш час на шляху до реформування всієї системи прокуратури України. Доцільність і необхідність проведення реформи цього органу не викликає жодного сумніву [5, с. 81].

О. Ігнатенко зазначає, що реалізація прокуратурою покладеним на неї функцій можлива лише за умови бездоганного виконання кожним працівником прокуратури своїх повноважень та дотримання службової дисципліни. Оскільки виконання таких повноважень прямо корелюється з авторитетом правоохоронних органів, питання належної службової дисципліни набуває підвищеної актуальності [6, с. 113].

С. Костенко зазначає, що комплексне реформування дисциплінарного провадження сприятиме зміцненню інституційної спроможності прокуратури, підвищенню рівня правової визначеності та забезпеченню справедливого балансу між незалежністю прокурорської діяльності та необхідністю контролю за її здійсненням відповідно до принципів верховенства права та демократичного правосуддя [7, с. 115]. Він також вказує на те, що ефективність дисциплінарного провадження в органах прокуратури досягається шляхом реалізації принципів незалежності дисциплінарного органу, чіткого формулювання правових відстав відповідальності, реалізації принципу змагальності на кшталт судового процесу, та можливості судового оскарження прийнятих рішень.

Діюча редакція Закону України «Про прокуратуру» [8] не містить чітко окресленого поняття дисциплінарної відповідальності прокурорів. Лише у статті 43 зазначено перелік підстав притягнення прокурора до дисциплінарної відповідальності у порядку дисциплінарного провадження, серед яких: невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків; необґрунтоване звільнення з розглядом звернення; розголошення таємниці, що охороняється законом, яка стала відомою прокуророві під час виконання повноважень; порушення встановленого законом порядку подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самовряду-

В даному випадку слухним є зауваження С. Циганок, який звертає увагу на те, що на стадії притягнення прокурорів до юридичної відповідальності перш за все слід керуватися принципом законності, відповідно до якого склад проступку (його об'єктивна

Оскільки дисциплінарна відповідальність прокурорів становить собою спеціальний вид дисциплінарної від-

повідальності, який окрім загальних правил має забезпечувати правові гарантії незалежності, то в процесі проведення дисциплінарного провадження мають бути дотримані певні вимоги, зокрема:

1) спеціальний суб'єкт розгляду дисциплінарного провадження, яким виступає Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів;

2) чітко визначені та законодавчо закріплені підстави та види застосування дисциплінарних стягнень;

3) спеціальну процедуру перевірки відомостей про допущені порушення закону прокурором;

4) можливість оскарження порядку дисциплінарного провадження та рішень, прийнятих за його результатами.

Як вже зазначалося раніше, підставою дисциплінарної відповідальності є вчинення прокурором дисциплінарного проступку, який за своїми структурними елементами подібний до адміністративного чи кримінального.

З об'єктивної сторони дисциплінарний проступок, який вчиняється прокурорами, майже у всіх випадках належить до правопорушень з формальним складом, тобто не передбачає обов'язковості настання суспільно-шкідливих наслідків, а є закінченим з моменту вчинення певного протиправного діяння або бездіяльності, проте такі наслідки не виключаються.

Суб'єктивна сторона дисциплінарного проступку полягає у з'ясуванні можливості прокурора, за певних обставин, належним чином усвідомлювати необхідність діяти відповідно до вимог діючих законодавчих норм.

Переходячи до безпосереднього дослідження підстав дисциплінарного провадження, визначених в статті 43 Закону України «Про прокуратуру» [8], їх умовно можна класифікувати на:

1) кримінально-процесуальні або службові правопорушення (пункти 1, 2, 3, 9 частини 1 статті 43);

2) порушення положень внутрішнього трудового розпорядку (пункти 4, 7 частини 1 статті 43);

3) порушення морально-етичних норм та засад діяльності прокуратури (пункти 5, 6, 8, 9 частини 1 статті 43).

Виходячи з запропонованої класифікації підстав дисциплінарної відповідальності прокурорів можна констатувати, що у переважній більшості випадків притягнення прокурорів до дисциплінарної відповідальності відбувається після проведення службового розслідування, правову основу для здійснення якого становить Інструкція про порядок проведення службових розслідувань стосовно прокурорів [10].

Згідно вказаної Інструкції, службове розслідування розглядається як комплекс заходів, які здійснюються відповідно до положень даної Інструкції з метою з'ясування обставин, що стали підставами для його призначення.

Приводами для початку проведення службового розслідування слугують:

1) звернення (скарги, заяви) і повідомлення громадян, народних депутатів України, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій незалежно від підпорядкування і форм власності, об'єднань громадян та засобів масової інформації, які містять фактичні дані, що можуть бути перевірені;

2) доручення посадових осіб, уповноважених на призначення службових розслідувань;

3) подання спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері протидії корупції або припис Національного агентства з питань запобігання корупції;

4) письмовий запит члена відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо прокурорів, яким у ході дисциплінарного провадження здійснюється перевірка за дисциплінарною скаргою (заявою);

5) рапорт прокурора, в тому числі щодо ініціювання проведення службового розслідування для спростування безпідставних звинувачень або підозр стосовно нього;

6) повідомлення Генеральної інспекції Офісу Генерального прокурора.

В свою чергу, службовими особами органів прокуратури, уповноваженими призначати службове розслідування, є Генеральний прокурор, керівники обласних, спеціалізованих на правах обласних прокуратур або особи, які виконують їх обов'язки, заступник Генерального прокурора – керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

Рішення про призначення службового розслідування оформлюється наказом, яким утворюється комісія з проведення службового розслідування, а результати службового розслідування оформляються висновком.

Проте, розділом VIII даної Інструкції передбачено можливість скасування висновку службового розслідування лише Генеральним прокурором, посадовою особою, якою призначено службове розслідування, або особами, які виконують їх обов'язки, що фактично обмежує права прокурорів на оскарження таких результатів службових розслідувань.

В тексті Закону України «Про прокуратуру» не закріплено процесуальний порядок проведення службових розслідувань та оскарження їх результатів.

Верховний Суд у своєму рішенні від 10.02.2021 у справі № 640/9600/20, адміністративне провадження №К/9901/23733/20, зазначив що за своєю правовою природою висновок службового розслідування є службовим документом, який фіксує факт проведення службового розслідування і є носієм доказової інформації про обставини, що стали підставами для його призначення [11].

Висновки службового розслідування не породжують обов'язкових юридичних наслідків. Зафіксовані

в результатах службового розслідування обставини можуть бути підтверджені або спростовані судом у разі спору про законність рішень суб'єкта владних повноважень, в основу яких покладені зазначені в ньому висновки.

Таким чином, докази, отримані під час службового розслідування, повинні бути здобуті з дотриманням вимог діючого законодавства та не порушувати права інших осіб, у тому числі осіб, відносно яких проведено службове розслідування.

Конституційний Суд України, вирішуючи питання, порушені в конституційному зверненні і конституційному поданні щодо тлумачення частини другої статті 55 Конституції України, в рішенні від 14.12.2011 № 19-рп/2011 зазначив, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави (частина друга статті 3 Конституції України). Для здійснення такої діяльності органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові і службові особи наділені публічною владою, тобто мають реальну можливість на підставі повноважень, встановлених Конституцією і законами України, приймати рішення чи вчиняти певні дії. Особа, стосовно якої суб'єкт владних повноважень прийняв рішення, вчинив дію чи допустив бездіяльність, має право на захист [12].

За таких обставин, доцільним, на наш погляд, є нормативне закріплення можливості прокурорів, відносно яких проведено службове розслідування оскарження його результатів та процедури проведення в судовому порядку, не залежно від того, чи вносились за результатами службового розслідування дисциплінарна скарга до Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів.

В статті 6 Закону України «Про прокуратуру» [8] серед відомостей, що підлягають відображенню в щорічному звіті Генерального прокурора до Верховної Ради України, має бути обов'язково зазначена кількість про-

ведених службових розслідувань, інформацію щодо приводів і підстав для їх призначення та проведення і щодо прийнятих рішень за результатами проведення таких службових розслідувань, що окремо підкреслює важливість даного питання та необхідність реалізації законодавчих гарантій від свавільного проведення службових розслідувань, які можуть використовуватися як механізм тиску як на рядових прокурорів, так і керівників відповідних структурних підрозділів органів прокуратури.

Розділом V Інструкції про порядок проведення службових розслідувань стосовно прокурорів [10] визначено перелік питань, що підлягають з'ясуванню в ході службового розслідування, серед яких:

1) правомірність дій (бездіяльності) прокурора, що призвели(а) до події чи безпосередньо передували(а) їй;

2) наявність чи відсутність порушень положень законів чи інших нормативно-правових актів, організаційно-розпорядчих документів, а також встановлення осіб, які їх допустили;

3) наявність чи відсутність у діянні прокурора ознак дій, що порочать звання прокурора, порушень Присяги прокурора і правил прокурорської етики, дисциплінарного проступку, їх мотиви;

4) обставини, що пом'якшують або обтяжують ступінь і характер відповідальності прокурора чи знімають безпідставні звинувачення або підозри стосовно нього;

5) причини та умови, що сприяли вчиненню порушення, роль безпосереднього керівника прокурора, стосовно якого проводиться службове розслідування, інших посадових осіб у забезпеченні належної поведінки підлеглого, стосовно якого проводиться службове розслідування.

Вказане формулювання питань службового розслідування не є релевантним до діючих норм спеціалізованого Закону про прокуратуру, оскільки фактично у висновку служ-

бового розслідування мають відобразитися твердження про винуватість конкретного прокурора у вчиненні дисциплінарного проступку, що підміняє діяльність належного органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо прокурорів.

На думку В. Гуріна, встановлення осіб, винуватих у вчиненні правопорушень, під час службового розслідування суперечить принципу презумпції невинуватості. Питання про винність або невинність конкретної особи в учиненні правопорушення має право вирішувати орган чи посадова особа, до компетенції яких належить розгляд тих чи інших справ і застосування відповідних санкцій. У зв'язку з цим, можна дійти висновку, що у службовому розслідуванні обставини правопорушення з'ясовуються лише попередньо, встановлюються особи не винні, а причетні до його вчинення. [13, с. 228].

Говорячи про процедуру притягнення прокурорів до дисциплінарної відповідальності, слід детально зупинитися також на дослідженні доказів, що підтверджують наявність або відсутність дисциплінарного проступку.

За В. Чабанюком, дисциплінарне провадження – це процедура розгляду визначеним законом органом офіційного звернення, у якому містяться відомості про порушення службовою особою вимог щодо його статусу, посадових обов'язків чи присяги.

Дисциплінарне стягнення має відповідати ступеню вини і тяжкості проступку. Орган, що вирішує питання про накладення стягнення, має особисто з'ясувати обставини правопорушення й одержати письмове пояснення від особи, яка його вчинила [14, с. 139].

Вказане твердження щодо безпосереднього дослідження членами комісії документів, що вказують на наявність дисциплінарного проступку та причетність відповідного прокурора до його вчинення є доволі актуальними на теперішній час.

В той же час, ані нормами спеціалізованого Закону про прокуратуру, або навіть нормами Положення про

Проаналізувавши масив рішень, доступних на офіційному сайті Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів, можемо констатувати, що здебільшого оцінка процесуальних дій та рішень прокурорів під час кримінального провадження робиться працівниками відповідних галузевих відділів органів прокуратури вишого

рівня, що не узгоджується з вимогами кримінального процесуального законодавства.

Відсутність в матеріалах дисциплінарних справ копій документів, на підставі яких прокурори притягаються до дисциплінарної відповідальності, надає членам КДКП фактично необмежену дискрецію в прийнятті рішень, які в подальшому не надаються до Вищої ради правосуддя чи суду під час розгляду відповідних позовних заяв. Саме тому, дане питання має бути більш детально врегульоване на законодавчому рівні, шляхом внесення відповідних змін до повноважень членів Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів в частині надання їм дозволу на ознайомлення з матеріалами кримінальних проваджень, витребування та копіювання таких матеріалів, що на наше переконання не становитиме порушення таємниці досудового розслідування, а сприятиме більш ретельному дослідженню всіх обставин вчинення дисциплінарного правопорушення.

Питання можливості використання матеріалів кримінального провадження під час розгляду дисциплінарних скарг на прокурорів було ретельно досліджено в рішенні Великої палати Верховного Суду від 18.06.2019, відповідно до якого відомості, необхідні Кваліфікаційно-дисциплінарній комісії прокурорів для здійснення своїх повноважень, можуть бути отримані з будь-яких джерел у порядку, встановленому законодавством. Саме тому, матеріали дисциплінарної справи мають містити дозвіл на використання матеріалів кримінального провадження у межах дисциплінарного провадження відповідно до статті 222 Кримінального процесуального кодексу України, який надається безпосередньо прокурором [16].

В питанні забезпечення належних правових гарантій під час дисциплінарного провадження варто зверну-

тись до досвіду регулювання статусу подібного інституту в органах юстиції європейських країн. Міжнародні стандарти щодо дисциплінарної відповідальності прокурорів передусім закріплені в Керівних принципах щодо ролі обвинувачів [17].

У вказаному міжнародному акті закріплюється, що дисциплінарні порушення обвинувачів повинні ґрунтуватися виключно на правових актах. Скарги на обвинувачів, у яких стверджується, що вони своїми діями явно порушили професійні стандарти, невідкладно й неупереджено розглядаються згідно з відповідною процедурою. Обвинувачі мають право на справедливий розгляд. Рішення підлягає незалежній перевірці. Таким чином, основною гарантією незалежності прокурорів в зазначених міжнародних документах вказується можливість для оскарження рішень і їх перегляду незалежною й безсторонньою інстанцією.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що для забезпечення повноцінного та функціонального контролю за діяльністю прокурорів необхідно законодавчо удосконалити процедуру притягнення прокурорів до дисциплінарної відповідальності, встановлення належного контролю за виконанням прокурами своїх обов'язків та дотриманням морально-етичних засад. Основним способом реалізації законодавчих гарантій діяльності прокурорів має виступати відкритий, публічно-доступний процес розгляду дисциплінарних скарг щодо прокурорів та реалізація механізму оскарження незаконних дій чи рішень осіб, що безпосередньо задіяні в процесі збору та оцінки доказів, на всіх етапах дисциплінарного провадження. Головним завданням дисциплінарної відповідальності є забезпечення високої функціональності процесу на основі принципів законності, справедливості та неупередженості, а тому органи, що здійснюють дисциплінарне про-

вадження мають виступати взірцем дотримання правових стандартів. Не законна та не об'єктивна процедура проведення дисциплінарного провадження передусім негативно впливає на рівень довіри до органів правопорядку, оскільки наслідком таких порушень виступають з часом численні скасовані рішення дисциплінарних органів в результаті судового перегляду, що також сприяє зниженню рівня довіри суспільства до органів прокуратури в цілому.

Нинішній стан справ в Україні характеризується постійним реформуванням державних органів та модернізацією процесів управління в усіх державних органах.

Діяльність органів прокуратури покликана сприяти не лише укріпленню принципу законності в країні, а й підвищенню авторитету правоохоронної діяльності в очах населення. Презюмується, що ефективно виконання покладених на прокуратуру обов'язків є неможливим без свідомої, професійної організації державного управління та всіх рівнях системи органів прокуратури, а також забезпечення незалежності інституції в цілому.

В даній науковій статті підкреслено, що в законодавстві майже всіх провідних європейських країн, у тому числі й України, закріплені та реалізуються в практичній площині принципи об'єктивності, безсторонності та незалежності органів прокуратури, оскільки основною метою діяльності даного органу правопорядку є захист суспільства та громадян від злочинності. Наголошено на тому, що саме незалежна правоохоронна система здатна здійснювати свої повноваження безсторонньо, базуючись виключно на нормах законодавства, тим самим захищаючи права та свободи людини та громадянина. Таким чином, принцип незалежності прокурорів поклика-

ний слугувати не особистій вигоді працівників прокуратури, а захисту осіб від зловживання владою.

Також, в цій роботі акцентовано увагу на необхідності підтримання незалежності прокурорів особливо під час процедури дисциплінарного провадження, оскільки досвід вказує на те, що вони доволі часто зазнають різної форми тиску з метою дискредитації їх спроможності діяти законно та об'єктивно. Зроблено висновок, що питання юридичної, та перш за все, дисциплінарної відповідальності прокурорів має чимале значення, оскільки такий юридичний захід може використовуватися не лише як механізм відновлення справедливості та вжиття заходів до правопорушника, а й як спосіб впливу на прокурорів шляхом створення штучних підстав маніпулювання поведінкою для прийняття необхідний процесуальний рішень чи вчинення певних дій.

Окрім цього, в даній науковій статті проведено дослідження проблемних питань, що мають місце під час дисциплінарного провадження щодо прокурорів. Виокремлено ключові проблеми, що виникають під час збору матеріалів в ході проведення службових розслідувань, а також в подальшому під час розгляду дисциплінарних скарги відповідним органом, що здійснює дисциплінарне провадження щодо прокурорів. Акцентовано увагу на нагальній необхідності реформування інституту дисциплінарної відповідальності прокурорів, приведення у відповідальність норм діючого законодавства та галузевих нормативно-правових актів, що регламентують таку процесуальну діяльність. Запропоновано внесення змін до певних правових норм з метою приведення законодавчих норм у відповідальність до європейських стандартів, дотримання принципу незалежності прокурорів

під час їх притягнення до дисциплінарної відповідальності.

Ключові слова: прокурор, правопорушення, юридична відповідальність, дисциплінарне провадження, Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів.

Korniushchenko S. Legal grounds for liability and guarantees of independence of prosecutors at the stage of disciplinary proceedings

Ukraine's current state of affairs is characterized by constant reform of state bodies and modernization of management processes in all state bodies.

The activities of the prosecutor's office are intended to contribute to strengthening the principle of legality in the country and increasing the authority of law enforcement activities in the eyes of the population. It is presumed that the adequate performance of the duties assigned to the prosecutor's office is impossible without a conscious, professional organization of state administration and all levels of the prosecutor's office system, as well as ensuring the institution's independence as a whole.

This scientific article states that the legislation of almost all leading European countries, including Ukraine, enshrines and implements in practice the principles of objectivity, impartiality, and independence of prosecutorial bodies, since the primary purpose of this law enforcement agency is to protect society and citizens from crime. It is emphasized that it is an independent law enforcement system that can exercise its powers impartially, based solely on the norms of the law, thereby protecting the rights and freedoms of man and citizen. Thus, the principle of independence of prosecutors is designed not to serve the personal benefit of prosecutors, but to protect individuals from abuse of power.

Also, this work emphasizes the need to maintain the independence of prosecutors, especially during disciplinary proceedings, as experience indicates that they are often subjected to various forms of pressure to discredit their ability to act legally and objectively. It is concluded that the issue of disciplinary liability of prosecutors is essential, since such a legal measure can be used not only as a mechanism for restoring justice and taking measures against the offender, but also as a way of influencing prosecutors by creating artificial grounds for manipulating behavior to make the necessary procedural decisions or take certain actions.

In addition, this scientific article studies problematic issues that occur during disciplinary proceedings against prosecutors. Key problems that arise during the collection of materials during official investigations and later during the consideration of disciplinary complaints by the relevant body conducting disciplinary proceedings against prosecutors are identified. Attention is focused on the urgent need to reform the institution of prosecutors' disciplinary liability to comply with the norms of current legislation and sectoral regulatory legal acts that regulate such procedural activities. It is proposed that certain legal norms be amended to bring the legislative norms on liability into line with European standards and to observe the principle of independence of prosecutors when holding them accountable.

Key words: prosecutor, offense, legal liability, disciplinary proceedings, Qualification and Disciplinary Commission of Prosecutors.

Література:

1. Аналіз діяльності відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо прокурорів (з листопада 2021 року по грудень 2023 року). URL: <https://kdkp.gov.ua/uploads/files/>

Analiz_KDKP_2021-2023.pdf (дата звернення: 29.05.2025).

2. Експертний аналіз дисциплінарної практики Відповідного органу прокуратури, що здійснює дисциплінарне провадження, за 9 місяців роботи (2021–2022). URL: <https://surl.li/surzye> (дата звернення: 29.05.2025).

3. *EvaluationReport GrecoRC4(2024)15, Adopted by GRECO at its 98th Plenary Meeting (Strasbourg, 18–22 November 2024)*. URL: <https://surl.li/lbndod> (дата звернення: 29.05.2025).

4. *EvaluationReport GrecoRC4(2021)25, Adopted by GRECO at its 89th Plenary Meeting (Strasbourg, 29 November – 3 December 2021)*. URL: <https://surl.li/cc/idxllw> (дата звернення: 29.05.2025).

5. Лавренко Б.В. Щодо питання дисциплінарної відповідальності працівників органів прокуратури. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2016. № 22. С. 79–82.

6. Ігнатенко О.П. Дисциплінарна відповідальність працівників органів прокуратури згідно з новим Законом України «Про прокуратуру». Право і суспільство. 2015. № 5-2. С. 113–118.

7. Костенко С.К. Дисциплінарна відповідальність прокурорів: національна практика та міжнародний досвід. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2025. № 73. С. 112–116.

8. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення: 29.05.2025).

9. Циганок С.В. Юридична відповідальність як дієвий механізм державного регулювання діяльності прокуратури. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. №5. С. 336–338.

10. Про затвердження Інструкції про порядок проведення службових розсліду-

вань стосовно прокурорів : Наказ Генерального прокурора від 16.06.2021 №202, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0202905-21#Text> (дата звернення: 29.05.2025).

11. Постанова Верховного Суду від 10.02.2021 у справі №640/9600/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94802812> (дата звернення: 29.05.2025).

12. Рішення Конституційного суду України від 14.12.2011 №19-зр/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v019p710-11#Text> (дата звернення: 29.05.2025).

13. Гурін В.В. Проведення службового розслідування в органах внутрішніх справ (організаційно-правові питання). Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. 2002. № 5. С. 226–233

14. Чабанюк В.Д. Дисциплінарна відповідальність за вчинення кримінально-процесуальних правопорушень. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2011. №6. С. 136–145.

15. Положення про порядок роботи Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів, затверджене Всеукраїнською конференцією прокурорів від 27.04.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0003900-17#Text> (дата звернення: 29.05.2025).

16. рішення Великої палати Верховного Суду від 18.06.2019 у справі № 9901/699/18, URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82798192>

17. Керівні принципи щодо ролі обвинувачів, прийняті восьмим Конгресом Організації Об'єднаних Націй з профілактики злочинності і поводження з правопорушниками. Гавана, Куба, 27 серпня – 7 вересня 1990 року. URL: http://pravo.org.ua/files/oon_com_split_1.pdf (дата звернення: 29.05.2025).

